

Az ember ékessége.

„Ékesítsd csak fel magadat fénnyel és méltósággal, ruházd fel magadat dicsőséggel és fenséggel“. Jób XL. 5.

Alapigénknek szavai, mint isteni intés, figyelmeztetés — hangzottak hajdan s hangzanak ma.

A kegyes életü Jóbhoz szólott hajdan e szavakban Isten, hogy ébredjen tudatára emberi méltóságának s ez által irányítsa embertestvérei életét, cselekedeteit; fokozza a jót, a szépet, a hasznosat; fékezze meg, *irts*a ki a bűnt, a gonoszságot.

Szól ma hozzánk, — nem egyesekhez, nem kiválasztottakhoz, hanem a földkerekségén élő másfélezer millió emberhez, hogy ébredjünk öntudatra, emelkedjünk emberi méltóságunk magaslatára.

Másfélezer millió ember! Kinek testalkata, arcvonása, szellemi és jellembeli tehetsége ugyanannyi féle — hallja ma az egyöntetü cselekvésre az isteni felhívás szavát: „Ékesítsd fel magadat méltósággal!“ Azzal a méltósággal, mely emberi nevezetére méltóvá s valóban az összes teremtmények koronájává és Isten gyermekévé teszi az embert.

Jól megjegyezzük keresztény afiai, hogy ezen méltóság alatt nem a rangot, megszerzett dicsőséget, embertestvéreinktől megkülönböztető kitüntetéset értünk, mert jóllehet az érdemrendek jelvényei, melyek komoly politikusok mellén ékeskednek, a vitézségnek a kitüntetései a katonának mellén, a költő babéroszoruja, a király koronája, — mind szépek, mint a dicsőségnek, a rangnak külső jelvényei, de nem azok a drága kincsek, melyek nemcsak külsőleg, de bensőleg, nemcsak látszólagosan, hanem valóban, a szó magasabb értelmében ékesítik az embert s amelyek meg is adják emberi méltóságát!

Az emberi méltóság valódi ékességei, drága kincsei: a szeretet, alázatosság, áldozatkészség, hithűség s az ezen szellemi kincseken alapuló erkölcsi törvény. Csak ezekkel, ezeknek birtokában ember az ember.

De mintha ellenvetéseket hallanék némelyek ilyen nyilatkozatában: Amióta Jób hallotta az isteni intést, azóta évezredek viharja zúgott át az emberiség felett. Népek és nemzetek milliói futottak be dicsőségesen, vagy szégyenérzettel földi pályájukat. Hatalmas nemzetek semmisültek meg s mások emelkedtek felszínre a folyton iródó történelem keretében.

Szeretik úgy mondani, hogy azóta szelidültek az erkölcsök, művelődött az értelem, tisztább, világosabb lett a hit!

De kérdem én: Ha szelidültek az erkölcsök, megszűntek-e a gyilkosságok? Ha művelődött az értelem: megszűnt a testvérgyűlölség? Ha tisztultabb lett a hit: Imádják-e lélekben és igazságban az Istent?

Mindezekre maga az élet mondja hangos, éles kiáltással a szomorú igazságot: nem és nem! Megdöbbentő az embert megbélyegző állapot ez a mai felvilágosodott kornak nevezett időben — épen ezért mindenkinek, de különösen a kifogással élőknek mondom az isteni intést: „Ékesítsd fel magadat méltósággal”, — a szeretet, az alázatosság, az áldozatkészség, a hithűség ékes díszeivel.

Magam is elismerem s hirdetem is: Nagy az ember, Isten képét viseli! Alkotásaiban, találmányaiban kiszámíthatatlan gyorsasággal halad előre! A föld, a víz, a levegő, a magasság és mélység s ezeknek őserői mind az ember szolgálatában állanak! Az értelem világa, tündöklő fényével vezeti magas céljának elérésében. A hit drága kincseivel gazdagítja s erősíti a sors szenvedéseiben meggyötört szívet! A faji, a nemzeti érzés hatalmas ereje, még a méltatlan szenvedések keserű fájdalmait is enyhíti! Óh mennyi kiváló, drága tulajdon, mennyi megbecsülhetetlen kincs van az emberek birtokában! Az emberek lelkében ott vannak a drága kincsek, mint a bányának mélyén a termésarany! Csak felkutatni, felszínre hozni s azután értékesíteni kell azokat!

De úgy látom, úgy tapasztalom, hogy az emberiségnek nagyobb része hanyag, gondatlan, — rossz bányász! Ott hagyja lelkének mélyén a drága kincseket, nem hozza életre, nem értékesíti az erényeket a jó cselekedetek gyakorlásában. Embe-

rek! Ti hanyag, ti rossz bányászok, kik lelketek drága kincseit nem tudjátok — vagy ami még rosszabb, nem akarjátok értékesíteni, halljátok meg, de értsétek is meg az igét: Ékesítsd fel magadat méltósággal!

Az embert úgy képzelem, mint a természet elemeit!

A természet, elemeiben kiszámíthatatlan, elképzelhetetlen őserő van, mely alkot és épít, avagy rombol és pusztít aszerint, amint korlátok közt, megfékezett minőségében, vagy szabadon a maga féktelenségében működik.

Az emberben szintén sok erő és erőt megsokszorosító értelem, tehetség van s ezen erőtömeg együttléve a maga összeségében — a polgári és erkölcsi törvények keretében — teszi az embert a mindenség koronájává, — vagy a törvények megkerülésével, megszegésével a mindenség salakjává! Vagyis a törvények keretében becsületes, törekvő munkával az ember alkot és épít, egyéni és társadalmi jóllétet teremt, vallási és nemzeti fejlődésnek úttörője s ezen munkájában erkölcsi értéke nő, fejlődik s állandóan értékesíti magát az emberi méltósággal.

A munka pedig számtalan, amely az emberre vár. A család, a társadalom, a nemzet, a haza — mind-mind követelésekkel, jogos követelésekkel állanak előnkbe. De sajnos, nagyon sokan vannak embertestvéreink között, kiket ezen követelések hidegen hagynak s ennek következtében lesznek részvétlenek, sőt nemcsak, hanem lesznek a családi élet boldogságának a feldúlói, a társadalmi élet fejlődését megakadályozó, folyton rágódó férgel; a vallási élet szentségének lábbal tiprói, a nemzeti ideális eszméknek kigunyolói, szóval lesznek a mindenség salakjává!

Épen azok ezek, kik nincsenek emberi méltóságuk magaslátán, nincsenek emberi hivatásuk tudatában. E tudatlanság következtében aztán azt hiszik, hogy nekik elég annyit dolgozni, ami a család anyyagi megélhetését napról-napra biztosítja. Aztán ezektől lehet a közügy, lehet veszélyben a haza, a nemzet, szólhat az egyháznak harangja, nem engednek hívó szavának, nem sietnek lelkük megerősítésére, vallásos hitük ki-elégítésére a szent hajlékba.

Szomoruan tapasztalom, hogy kicsiny egyházunkban is többen, sokan vannak, kik nem akarják meghallani egyházunk segélykiáltását. Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy egyházunk az anyyagiak dolgában igen szomorú helyzetben van. Ugy áll

ma, mint az öreg szülő, ki gyermekei neveltetésére mindent feláldozott. Apai örökségét gonosz szívű emberek elrabolták, ruhái megrongyolódtak s keservesen érzi az idő viszontagságait s túri a gonosz érzésű, a rossz emberek kigunyoló megjegyzéseit. Még csak szive ép, szive a régi, de már az is csordultig keserőséggel s mégis mindig inti, figyelmezteti gyermekeit szeretetre, becsületes életre.

Egyházunk vezetősége már régen hordoztatja a véres kardot egyházközseinkben, de az eredmény kevés, nagyon kevés. Szeretném odakiáltani minden unitárius embertestvérem fülébe: Ékesítsd fel magadat emberi méltósággal s jöjj segítségére egyházunknak, a testiekben megtépászott, lerongyolódott édes anyának.

Nem kell gazdagnak lenni, nagy vagyonnal, tőke pénzzel rendelkezni. Elég, ha az emberi méltóság jelvényeivel: a szeretet, a hithűség, nemes lelkűség drága kincseivel rendelkezel s akkor biztosan meghallod esdő szavát s teljesíted kérését a sokat szenvedett édes anyának — egyházunknak.

Ha fel tudnánk emelkedni egy olyan magaslatra, melyről beláthatnánk az egész világ embereinek szívébe, elszőrnyedve látnók, hogy mennyire szegények az emberek lelki kincsekben s mennyire szüksége volna mindenkinek, hogy felékesítse magát az emberi méltóság ékességeivel.

Látom, szomoruan látom az emberi méltóságnak lesülyedését társadalmi, egyházi és nemzeti életünkben egyaránt.

Vagy talán az emberi méltóság ékességei azok a horribilis sikkasztások, melyekkel közéletünkben találkozunk? Azok a rabló feltűnések, melyek veszélyeztetik ugy az élet, mint a vagyon biztonságát? Vagy, ha tovább megyünk a gonoszságnak, az emberi gyarlóságnak pokol birodalmában, nem látjuk-e csoportosan dőzsölni az esküszegőt, az eskü szentségének kigunyolóját, a csalót, a hitszegőt?

Nem látjuk-e nagyon gyakran a gyermekeitől elhagyott édes anyát, a megcsalt barátot, a kigunyolt jóltevőt? Hányszor, de hányszor kénytelenek vagyunk túrni az igazságtalanságot, a megvetést, a megaláztatást elveinkért, fajunkért! Ezeknek látára megdöbbenve, visszafojtott, néma, keserű fájdalommal sóhajtok fel a görög bölccsel: „Tenger a nyomor, baj, gond és szenvedés, mindenütt gonoszság ütötte fel fejét, az igazságosság és szégyenérzet itt hagyta a földet“.

Ker. Testvéreim! A baj nagy, a baj rettenetesen nagy! Az emberi méltóság élethajója süllyedez, már-már elmerüléssel fenyeget! Föl tehát a megmentő, az építő munkára! Föl tette, nemes cselekedetre, amíg nem késő! Álljon minden ember a maga posztjára s teljesítse kötelességét az emberi méltóság hajójának megmentésében. Vegyük igénybe az emberi méltóság ékességeinek drága kincseit: a szeretet, alázatosság, áldozatkészség, hithűséget.

Föl kell rázni! Föl kell villanyozni az emberiség öntudatát, meg kell értetni vele, hogy neki magasabb hivatása, életfeladata van, neki alkotni, munkálkodni kell nemcsak önmagáért, szűkebb családjáért, de munkálkodni kell az egyház, a nemzet, az emberiség jövőjének érdekében is s mindaddig, míg ezen kötelességeinek eleget nem teszen — emberi nevezetének méltatlan viselője.

Ha tudnám, ha tehetném, szeretném bekiáltani a nagy világ rádiójába, az emberi milliók fülébe:

„Ékesítsd fel magadat emberi méltósággal“. Ámen.

Nagy Béla,

segesvári unitárius lelkész.

Egyházi beszéd.

Alapge: Márk X. 23. „Nehezen mennek be az Isten országába, akiknek gazdaságuk van“.

Ebbe a mi szegény és boldogtalan világunkba olyan kelletlenül hangzanak ezek a szavak. A mi akaratlanul is átfórmálódott gondolatvilágunknak Jézus gazdaság politikájának ilyen tömören megfogalmazott tételei olyanok, mint valami kövek, melyeket az evangéliumok vasárnapról, vasárnapra reánk dobálnak. És ezeknek a köveknek a dobása fáj. Fáj először azért, mert érezzük, hogy van bennük valami klasszikus, maradandó, kemény igazság és fáj, mert képtelenek vagyunk önzetlenül, önfeledten elemezni a rejtett igazságot, mert nincs bátorságunk belenézni ennek az igazságnak tiszta tükörébe. Pedig igazán jó volna testünk mellett hiuságra szoktatni szellemi, lelki valónkat is.

Az a gazdag ifju, kinek szomorúság ülte arcáról olvasta le azt az igazságot Jézus, talán csak egyet sajnált. Azt, hogy amennyiben Jézus tanácsát megfogadja, mindenét el kell hogy adja. Nekünk, mai korban élő szegény gazdagoknak, e kijelentés kétszeres bánatot és kétszeres fájdalmat okoz. Fájlaljuk először azt, hogy szegények vagyunk, hogy nincsen gazdagságunk, azt, hogy az emberiség 75%-ával egyetemben tengődünk egyik napról a másikra, nélkülözünk, kinlódunk, pedig élhetőbb életlehetőségeket sejtünk és hiszünk. És másodszor fájlaljuk azt, hogy szegénységünk ellenére is nagyon messze állunk az Isten országa kapujától. Messze, mert szegénységünk mellett nincsen meg az a lelkeknek békét és összhangot adó tiszta boldogság, melyet legalább az istenországa árnyékának nevezhetnénk.

E két fájdalom közül azonban a jelenben — valljuk meg őszintén — az elsőt vesszük inkább észre. Az első fájdalom legközvetlenebbül érinti életünk gyökerét, mint a másik. Az a meggyőződése a világnak, hogyha szép, igaz, Isten szive szerint való életet akarunk élni, először szükséges az, hogy tisztán csak éljünk, létezzünk. Szükség az, hogy megteremtsük a mindennapi élethez feltétlenül szükséges kellékeket s aztán ezeknek a létezést biztosító dolgoknak a birtokában majd ráérünk gondolkozni azon, hogy hogyan is lehetne szebb, jobb, békeségesebb életet élni. Erre az életre azonban csak akkor gondolhatunk, amikor már aránylag teljes biztonságban érezzük magunkat.

Igy gondolkozott az emberiség jó nagyrésze nagyon rég óta s így gondolkozik ma is. Ezt a gondolkozást a pillanatnyi helyzet és valóság mindig maradéktalanul igazolta. Az a valami, ami az emberiség lelkét, benső életét akarta formálni: a vallás éppen azért az emberiség legtöbbszörénél csak olyan kullógó szerepet kapott. Csak arra volt jó, hogy az emberiség munkaszüneteiben a különböző, egyéni képzeletek vásznára képeket vetítsen s foglalkoztassa azt a lelki hajlandóságot, amelyet eltitkolni, vagy megölni, az ember sohasem tudott.

A pillanatnyi valóság ma is azt látszik bizonyítani, hogy minden olyan törekvés, mely az anyagi állapotok tekintetbe vétele nélkül próbálja az emberiség felépítését munkálni, csak ábrándozás és üres álmodás. És ennek a bizonyításnak pillanatnyilag teljesen igazat is adhatunk. Józanon gondolkozó ember ma arra kell gondoljon, hogy a szegénységbe, a nyomoru-

ságba jutott embert jobb gazdasági intézkedésekkel meg kell menteni a létezésnek. De az időszerű nyomoruság és e nyomoruságban szükségszerűen előtérbe nyomuló anyagi intézkedés nem szabad, hogy a keresztény gondolatot teljesen megölje s a létezés anyagi feltételét, mint ez „egy szükséges dolgot” emlegesse.

Bármennyire meg vagyunk győződve arról, hogy a mai helyzetet nem a templomok harangja, nem az imádság és nem a zsoltár éneklés javítja meg, nem engedhetjük, hogy életünkből a keresztény szempont, a vallásos szempont megsemmisüljön.

Ilyen időkben, amellett, hogy gyorsan segíteni akarunk, fordítsunk gondot arra is, hogy a bajok okait, a létrejött helyzet magyarázatát keressük. Amikor a létezéshez szükséges gazdasági javak feltétlenségében hiszünk, próbáljuk meg megérteni Jézus igazságának szellemét s azt a veszedelmet, amit az Istenországa megértése szempontjából a gazdasági, anyagi értékek jelentenek.

Egy nem élő társadalom-filozófus (L. P. Jacus) a civilizáció legnagyobb nyomoruságát abban látja, hogy az emberiség anyagi, gazdasági haladása messze tulszárnyalja az erkölcsi fejlődést. Különösen igaz ez, ha a történelemben visszamegyünk 17 évet s megállunk 1914-ben, amikor a világ talán a leggazdagabb volt. A háboru előtti 50 esztendő alatt a föld nemzetei, népei hatalmas gazdagságra tettek szert anélkül, hogy megfelelő arányban bölcsökké, igazabbakká lettek volna. Pedig a felhalmozott, bonyolult földi érték több körültekintést, mélyebb bölcsességet és elfogulatlanabb igazságosságot követelt. Az emberiséget a gazdasági javak halmaza lelkiileg készületlenül találta. Nem tudták miképpen kezeljék, nem tudták miként tehetik azt áldásossá és nem gondoltak arra sem, hogy az legalább ártalmassá ne válják. Eme előhaladásnak ilyen nyomoruságos aránytalansága végre is azt eredményezte, hogy Európa s később majdnem az egész világ háboruba tört ki. A gazdag nemzetek és népek megfelelő lélekalkat hiányában szinte következetesen háborus, harcias érzelmeket tápláltak. A nemzetek életén belül megkezdődtek az osztályharcok, a küzdelmek szegény és gazdagok között. Ezek a belső viszálykodások mindig a vagyon kérdéseivel kapcsolatban állanak elő. Az a sok gazdasági jó, amit a népek nem tudnak felemészteni, kitűnő melegágyul szolgál a bizalmatlanság, a rosszakarat, irigység, el-

lenségeskedés szuró töviseinek. A gazdag folyton abban a rettegésben él, hogy a szegény az ő vagyonára vágyik. A szegény minden gondolata megett az a gyűlölséggel párosult félelem áll, mely attól remeg, hogy a gazdag még jobban elszerezné nyomni őt. Hogy vajjon ezek a rettegések, előítéletek-e? A tény az, hogy léteznek.

Az elmúlt háboruban talán Szerbia és Montenegro kivételével, mind a gazdag nemzetek harcoltak, bebizonyítva ezáltal a jézusi igazságot, hogy a gazdagság a jóra vezető úton nagy akadály lehet. Nagy akadály, különösen ha nem tudjuk megfelelő hozzáértéssel és jóakarattal úgy felhasználni, hogy ez igazán javunkra szolgáljon.

A tudomány sorozatos felfedezései után fellendült industrializmus, gépkultúra sokak lelkében azt a reményt segítette életre, mellyel remélni merték azt, hogy az állatias munkát végző emberek felszabadulása egy jobb, egészségesebb társadalmat teremt. Azt hitték, hogy a szén, gőz, villany és más természeti erők felhasználásával gyorsabbá vált közlekedés a nemzetek és nemzetek közötti kereskedelmet, összeköttetést tartósabbá és állandóbbá teszi és ezáltal módot szolgáltat a nemzetek egymáshoz való közeledésére, melynek lassan a béke lesz a gyümölcse. Nem az történt. Szomorúan kell megállapítanunk ma, hogy mi nem béke izü gyümölcsöket fogyasztunk.

Az a folyamat, mely az emberiséget akkora nagy vagyonhoz juttatta, már csak azzal is, hogy elfoglalta az emberek ösztöneit és tevékenységét, a béke gondolatát érlelte, de ez csak a folyamat, mert amikor a vagyon eredményképpen előállott, olyan lélektani átváltozásokat vitt véghez az emberekben, amelynek szomorú következménye lett az egymásra való irigység, féltékenység s minden olyan gyümölcs, melyet Pál apostol a lélek gyümölcseivel szemben, a test gyümölcseinek nevez.

Nincs szükség arra, hogy a háboru utáni időkről beszéljünk. Az történt, aminek a világ gazdasági és politikai nézeteinek megfelelően történnie kellett. Az emberiség jó részét a háboru, mint egy csunya betegség az ágyba verte és egy néhány évig, míg egymás sebeinek bekötözéseivel voltunk elfoglalva, csak fájdalmat éreztünk. Azután annyira gyógyultunk, hogy betegágyunkból felkeltünk. A háboru tanúságait leszűrő emberiség most igen szép dolgokra határozta el magát s az emberi boldogulást munkáló tervek egymásután következtek. Gondoljunk

csak a világbékét célzó és egy néhány évvel ezelőtt oly divatos tervekre.

S most, amikor öntudatosabban élnénk, amikor sok esztendő után újra járni próbálunk, a nemzetek most veszik csak igazán észre, hogy a háboru okozta betegség, fájdalom mennyire legyengítette őket. Csak most kezdik észrevenni, hogy a lelketlenül ütött sebeken keresztül milyen borzasztó volt a vérveszteség, amit gazdaságilag, de általánosan szenvedtünk. Ez a gyengeségi tünet egy rövid esztendő alatt az egész világot bejárta s majdnem minden nemzet a nyomoruságok mély pontjait érte el az elmúlt télen s kábulatában s vérszegénységében ma is a reménytelenségek sehová se vivő lépcsőin állunk.

Mint minden történelmi eseménynek, úgy az elmúlt éveknek is meg van a maguk beszédes tanuságuk. És úgy látszik, mintha az emberiség önmagától tanulna. Úgy látszik, hogy most a szegénység közepette bennünk több hajandóság van értékelni a szellemi és lelki javakat. A közös nyomoruság a gazdagot közelebb viszi a szegényhez, a szegényt a gazdaghoz. Egyformán panaszol mindakettő és egyformán érlelődik mindakettő lelkében a meggyőződés, hogy a vagyonnak önmagában nincs értéke és értelme, különösen akkor, ha annak elosztását és feldolgozását anélkül csináljuk meg, hogy tekintetbe vegyük az embert magát, az embert, ki több, mint pusztán csak gazdasági értékek termelője és elfogyasztója.

A betegségből egy kincs lázban lábbadozó emberiség most le tudja vonni ezt a tanuságot, hogy eddig a világon és maga körül mindent meglátott, mindenhez hozzányult, mindent megváltoztatott, mindent átformált, de elfelejtette önmagát megváltoztatni.

Tervei mindig voltak s most is vannak, pedig egy jobb, egy igazabb élethez, az Isten országához nem tervek szükségesek, hanem emberek. Jóakaratu, békés, Jézusi emberek.

Lehet, hogy a mai kinos gazdasági nyomoruságon nem tudunk a vallásos lelkület erejével segíteni, de legalább most meg kellene értenie az emberiség, hogy eddigi okoskodása a halál felé és nem az élet felé vitte. Ahhoz, hogy az Isten országát megépítsük, szükséges a tiszta lelkület, a szent, a nagy és isteni dolgokat soha szem elől nem tévesztő belátás és csak azután foghatunk hozzá gazdasági értékek termeléséhez, melyek létezésünket biztosítsák s eszközül szolgálnak nemes törekvéseink.

ben. Ha megint készületlen lélekkel halmozunk össze vagyónokat, ha megint isteni elgondolás nélkül gazdagodnak a nemzetek, akkor a vagyon, a földi jó tehetetlenségi ereje újra a földre ront s Siszifusz átkos sorsa kikerülhetetlen.

Az elmúlt esztendőök tapasztalásának könyvét a Jézus igazságának világánál üdvös lesz olvasni. Ámen.

Fikker János,
kövendi lelkész.

Egyházi beszéd.

(Jubileumra).

I. Tim. 6. r. 10—11.

Korunk gyermeke elégedetlen. Lelke beteg. Belső békéről, lelki nyugalomról szólni sem lehet, pedig a tudomány haladásából arra kellene, hogy következtessünk, hogy az ember a sok találmányt, újítást, felfedezést annyira az ember érdekében, javára használja, hogy mindenki boldognak vallja magát. Mégis mit hallunk, mit látunk? A sok sóhajt, panaszt, elégedetlenséget, szegénységet, nyomort. Sorsával senki sincsen megelégedve. Mindig másra, mindig újabbra vágyunk. Ez a folytonos vágyakozás, pihenést nem enged, megállást nem hagy. Művelt, felvilágosodott, előre haladott Isten gyermeke az ember, de nem boldog, nem megelégedett. A hosszú évek nehéz küzdelme, véres veritékezése hoz talán jutalmul egy-egy napot, egy-egy órát, melyben a beteljesedett remény, valóra vált óhajtság, vagy embertársaink elismerése, előljáróink, egy barázdában küzdő, egy szőlőben munkáló társaink megbecsülése, édes miéink szenvedésekben megpróbált mélységes szeretete mintha közélünkbe varázsolná az élet igazi szépségét, megelégedését, nagy boldogságát. De a nap eltűnik, az órák elrepülnek s „boldogságunk szép emlékeképen, rózsafelhők úsznak át az égen” és mi újból folytatjuk azt az örök küzdelmet, melynek nem lesz vége soha.

Igaz, hogy Teremtőnk már teremtésünk órájában szentírásunkban örök végrendeletként hagyá: „orcád veritékével egyed a te kenyeredet”, mikor azt is végrendeletül tevé: „töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá és uralkodjatok

a tenger halain, az ég madarain, a földön csuszó-mászó mindenféle állatokon". E végrendelet végrehajtva már. Valósítva. Az ember úr, hatalmas úr tengereken, tengerek alatt, égen, földön, föld alatt s mégsem elégedett, mégsem boldog, megállása, pihenése nincs. Mindenek fölött úr, de nem az önmaga fölött. És nem is lesz soha. Csak egy-egy nap, egy-egy rövid óra, amit a boldogságra nyerünk. Az élet egy fősvény zsugori. Az élet szűkmarku, nehezen bocsátja rendelkezésünkre kincseit. És jól van így. Megállana az élet, elveszitené a küzdelem a maga mélységes szépségét, varázsát, ha az ember könnyen vivná ki boldogságát.

Érzés, gondolatvilágunkat a tökéletesség felé irányította Jézus, de oly magasan, oly távol van tőlünk e világ, hogy alig-alig tudjuk küzdelmes vívódásaink után megpillantani. Nagyon ritka pillanat az, melyben látunk megnyilatkozott eget s azt a pillanatot is szívvérünk hullása hozza létre. A földtől nem tudunk, nem is akarunk, de nem is lehet megválnunk, hisz pornak szülöttei, por vagyunk. Ezt nem tudjuk, nem lehet feledni. Fel-fel csillámlik éltünk vonalán, hogy „Isten életnek lehelletét lehelte belé, hogy legyen élő lélekké“. Ezzel az élő lélekkel kutatja és keresi is helyét e nagy mindenben az ember, de nem igen találja, nyugvó pontra nem jut. Nagy lelkek, példaadók utat mutatnak, célt jelölnek, de az ember földhöz kötött, földiekért, földön él, küzd, szenved és hal. Az élet zaja zúg körülöttünk s benne élünk, vele zúgunk mi is. El nem szakíthatjuk magunkat az élők világától, a küzdők sokaságától. Sokan próbálták s próbálják, de kevésnek sikerül legyőzni az élet örök kísértő elégedetlenségét. Jézus is vitették az ember örök elégedetlenségétől a pusztába, a templom párkányára, a hatalom magaslatára. Hátha ott egyedül a csendben, magányban, a templom magas kilátásában vagy a hatalom dicsőségében, fényében fölleli a boldogságot, nyugalmat? Vele is ott volt mindenütt az örök kísértő, szólott hozzá gúnyosan: „változtasd a köveket kenyerekké, neked adom a megmutatott országok feletti hatalmat, ezeknek dicsőségét, csak imádj engemet, ugorj le a jeruzsálemi templom párkányáról, hisz Isten fia vagy.“

Jézus megfelelt: Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Isten igéjével, csak az Istent imádd és ne kísértsd őt“. „Kisértő távozz, eredj!“ Elutasítá, elküldé és megállott rendületlenül, de visszatért az élő világba, a küzdők közé, hogy példát adjon,

utat mutasson, ösvényt jelöljön. Utána sokan, csaknem mindenki, nagyok és kicsinyek állanak sorba. Mindenkihez eljut, elérkezik, megjő a lét küzdelmei között, a mindennapi harcban a kísértő elégedetlenség.

Ha a pusztába, ha a magányba megyünk, ha visszatérünk a zajgó élethez, velünk van az élet egyik legnagyobb kísértője, melyről az apostol szól hozzánk felolvasott igénkben: „Minden rossznak gyökere a pénz szerelme, mely után sóvárogván némelyek eltévelyedtek a hittől és magukat által szegezték sok fájdalommal“.

A kincs, a vagyon, a pénz ott, a közelében a földben, a levegőben, amelyek átváltoztatandók kenyerekké, mindennapi étletté, kényelemmé, országok feletti hatalommá, dicsőséggé, fényé, hirrre, csak borulj le előtte, imádd ember, mert mindent ad, megsegít arra is, hogy leugorj a hihetetlenül magas jeruzsálemi templom párkányáról. Ellen tudsz-e állni? Ember, van-e erőd szólni: „Kisértő, eredj!“ „Kisértő, távozz!“ Vagy már az élet boldogságára segítő eszköz helyett végcélá tette s csak látni, olvasni, pengetni akarod sóváran kiszáradt kebelledel, eltévelyedett szíveddel, hol már a hitnek mustármagja sincs meg, csak az az által szegzett fájdalom, mely már csak csillogát lát, pengést hall, hideg ércet érint, pedig minden rossznak gyökere, bűnnek szülője, életnek kísértője, elégedetlenségnek okozója, sóhajnak, panasznak kiváltója, boldogságnak megrontója, tiszta szív elhomályosítója, fehér lélek befeketítője, igazság ledöntője, békesség eltüntetője, szeretet megölője. A föld vélt boldogsága és üdve s hiánya, a föld nyomora, a lélek gyötrelme, a siker megölője.

Olvassátok el Jozsué könyvéből: Ákán a templom kincséből magának tartott egy babiloni köntöst, kétszáz ezüst ciklust, egy arany vesszőt. Megbűnhődött érte. Megkövezték. Megégették. Józsefet testvérei eladták 20 ezüst pénzért. Jézust egyik tanítványa árulta el 30 ezüst pénzért. A papok is a Jézus sirját őrző „vitézeknek“ sok pénzt adának, hogy mondják: „az ő tanítványai oda jöven, éjjel ellopták őt, amikor aluvánk“. Félelmükben szétfutottak, olyanok lévén, mint a halál s Jézus emléke, tanítása él. Ananiás és Zafira eltagadták a köznek adandó pénz egy jó részét. Utól érte büntetésük. Szégyenükben összeestek, meghaltak. Fülöp, Macedonia hires királya, Görögország minden második emberét megvette. Vajjon nem azért van-e

annyi megvehető, megfizethető ember? Cyrus mondá: „Nincs oly magas vár, melyet arannyal terhelt szamár be ne vehetne“. Procrustes, az attikai pásztor, rövid ágyat készített s vendégeit, hogy elférjenek benne, fejükkal és lábukkal rövidebbé tette pénzükéért. Nérót borbélyja figyelmeztette borotválás közben, hogy tegye el a pénzt, különben nem áll jól magáról.

A ma gyermeke nem szól semmit, nem figyelmeztet, hanem lop, csal öl. A régi görögök, rómaiak halottaik szájába pénzt tettek, ma feltörik a sirokat, meglopják a halottakat. Miért menjünk a multhoz, mikor a jelen is szolgál sok példával. Jézus tudománya, tanítása még mindig nem hatotta át a lelkeket. Még mindig nincs levéve a keresztről, hová a pénznek sóvár átkos gyötrelme juttatta. Az élet zajos vásárterén minden eladó, csak jól fizető vevő kell. Minden megvehető, csak csillogó arany kell hozzá. Az erény, igazság — áru. Testvér testvért, szülő gyermekét, gyermek szülőjét, hitves hitvesét, barát barátját eladja. Férj becsületét, nő ifju ártatlanságát bocsátja áruba. A nagy világégés alatt és után burjánzott fel annyira a pénz után való sóvárgás, hajsza, hogy feledi érte az ember a hitét, Isten és emberbecsülést, tisztességet, beköti az igazság szemét, kigunyolja az istenfélelmet, eladja vallását, kierőszakolja a szeretetet, arcul üti a békességes türést, tövis koszorut nyom a szelidség fejébe.

Mikor fog megtisztulni, észretérni az ember és fogja megszivlelni, hogy mily nagy fájdalommal szegeztetnek át a kapzik, kincsvágyók, fősvények, tolvajok, gyilkosok? Csak akkor, ha eszükbe veszik, hogy „nem ezekben van az életünk“. Ha belátják, hogy az ember Isten gyermeke, s meghallgatjuk, követjük az apostoli intést: „De te, óh Istennek gyermeke, ezeket kerüld, hanem kövesd az igazságot, az istenfélelmet, hitet, szeretetet, békességes türést, szelidséget“.

A szép és boldog élet feltételei vannak ez igékben letéve. Az igaz ember feladatai vannak megjelölve. Nemcsak a kiválasztottakhoz szól, hanem mindnyájunkat gondolkozásra hív. Minden ember — Isten gyermeke, de nem mindenki érzi és éli az istenfiúságot. Őrálló helyek vannak s az őrálló helyeken próféta ajkáról állandóan hangzanak a figyelmeztető, jóra intő szavak: „Térjete meg és veszitek a lélek ajándékát“ és ez az ajándék megnyitja lelki szemeiteket, hogy lássatok be az élet nagy munkáiba, műhelyeibe, magasságaiba és mélységeibe.

Lássuk a tisztult lelki országot, mely nem e világból való és lássuk a földet, melyen küzdenünk kell a tiszta élet megnyeréséért s mindenütt keressük az igazságot. Ne kérdezzük Pilátussal: „mi az igazság?” — tudva jól, hogy meghatározása erőnk fölött való. Azt megérezve, megélnünk kötelességünk. Hiszen ha látunk tehetetlen öregeket, kiket gyermekeik odaadó ünfeláldozó gonddal támogatnak, ápolgatnak, szivünk dobban és helybenhagyóan szól: ez az igazság. Ha látjuk, hogy az élet fáradalmaitól összeesett embert felemelik, elhelyezik nyugalmat adó födél alá, gyógyítgatják, belső, jobb részünk sugja: így kellene legyen minden helyen, mert ez az igazság. Ha az erős erejéből juttat a gyengének, ha a gazdag észreveszi a szegényt és hozzáhajol, melléje térdel; ha a hatalmas a gyengét védi; ha a tolvajt, gyilkost utoléri büntetése: mindezekben megérezzük, meglátjuk az igazságot. Ezzel a megérezett igazsággal fordulunk a legfőbb, a legnagyobb igazság felé, hogy hálát mondjunk neki szivünkből drága ajándékaiért, a meglátott igazságért.

Az istenfélelmet nem külső kegyességben, látszólagosságban keressük, követjük, hanem Jézus ezen intésében: „valaki azt mondja, hogy szereti Istent, de gyűlöli embertársát, hazudik az”. Mily erővel jelzik e szavak az istenfélelem mélységes, tiszta gondolatát. Nem az, aki kiáltozza Uram, Uram, hanem aki cselekszi az Isten akaratát, jár az istenfélők útján, aki teljes meggyőződéssel vallja, hogy bölcsője ringásától minden megpróbáltatáson keresztül a sirig van egy kéz, amely fenntart, amely véd; ott van a Gondviselés szeme, amely látja, nézi végig életünk. Ezt a tisztulási folyamatot bensőleg átélni a mindennap változékony, de Istenhez vezető utain, kötelességünk, legszentebb hivatásunk.

És ez átélésben a hit vezércsillagunk, mely a földről föl-emel a tisztult égit, életünk földies gondolata között az eszményiekre irányítja érzésünket. Az „a kipróbált hit, ami sokkal becsesebb a veszendő, de tűz által kipróbált aranynál”. Az élet cselekedetei, az egész élet tartalma fog tanuságot, bizonyosságot tenni, milyen a mi hitünk. Méltó-e Istenhez, méltó-e Isten gyermekéhez, e föld megtisztult, megnemesedett urához. Az embert nem a maga iránti gond, hanem a szeretet tartja fenn az élet viharai között. Az özvegyek, árvák, az elesettek azért tudják elviselni az élet nagy és súlyos terheit, mert az emberi könyö-

rület, melynek buzgó forrása az emberi átnemesedett szent szeretet, meglátja, megérzi szenvedésüket és felkarolja ügyüket. „Csak látszat az egész, mintha az emberek öngondoskodásból élnének, — nem, — a szeretet tartja fenn őket”. (Tolsztoj). S mégis, ha érezzük a sok méltatlanságot, látjuk a sok igazságtalanságot, istentelenséget, vallástalanságot; ha a világ hitetlensége, szeretetlensége szivünket sérti, sebet üt keblünk tiszta és szent vágyain, ne csüggedjünk, hanem békességes tűréssel, szelidséggel igyekezzünk bizonyítani, hogy mi Jézus tanítványai, követői akarunk lenni, kiknek jellemvonása a békességes tűrés, a szelidség, mert ezen tulajdonságaink képesítenek, ösztönöznek arra, hogy embertársainkban elismerjük, megbecsüljük a lelki erőt, a szépet, a jót, az erényekkel megtöltött, leélt küzdelmes életet. Boldogok a békességre igyekvők, a szelidek, az alázatosok, mert mint lassu áldásteljes folyam, maguk körül minden helyen, hol munkálkodnak, hol élnek: békét, boldogságot terjesztenek.

Embertársaim, mindnyájan mi, Istennek gyermekei, hozánk illik, kötelességünk meghallgatni, nemcsak, hanem megtartani és követni az ígét: „Kövessed az igazságot, az Istenfélelmet, hitet, szeretetet, békességes tűrést, szelidséget”. „Mennyivel szükségesebb, hogy az őrállók, kiket prófétáknak rendelt az Úr, egy élet árán tegyenek bizonyosságot arról, hogy Isten szive szerint való pásztorok”, kik vezetnek, utat mutatnak, ösvényt jelölnek, életet hirdetnek tudománnyal, szeretettel, hittel, reménnyel.

Sokszor szólotta és követte e társceyházközségek lelkipásztora az ilyen és ehhez hasonló ígétet már 30 éven keresztül. Ott az egyszerű kis egyházközségben, mint reményekkel telt ifju, egy évtizeden keresztül, itt, e három városban már két évtizede tapasztalatokban meggazdagodva hivatgatja, gyűjtögeti össze az Egy Isten szétszórt hiveit. Nehéz, ép testet, egész, erős lelket kívánó feladat. A szeretet munkája jelöli utját az egyházközségekben, társadalomban, emberek között. Nevet, tiszteletet, életet szerzett szent vallásunknak, hiveinknek, fajunknak, önmagának. E hely s e helyen az egyszerű hajlék, melyben Istenimádat, emberbecsülés, főként szeretet tanítatik, beszél s ha mi elhallgatnánk is, e kövek beszélnének nehéz küzdelmekről, próbárahívó napokról, álmatlan éjszakákról, megaláztatásról, felmagasztalásról, nemes, szent harcról, küzdelemről, küzkö-

désről, csüggedésről, lelkesedésről, szenvedésről, boldogságról szólanának e kövek, mily kevés nyugalmat, megállást ad az élet. Mi az ő tisztelői, barátai, hívei, munkájának megbecsülői, főként szerettei álljunk meg vele e napon és valljuk be, érezzük meg, hogy mint Isten választott embere nemcsak hirdette, hanem követte is az igazságot, az Istenfélelmet, hitet, szeretetet, békességes türelést, szelidséget. Hirdesd, kövesd, kövessük továbbra is. „Harcold meg a hitnek szép harcát” s tégy, . . . tegyetek bizonyosságot, . . . bizonyosságot tegyünk. Ámen.

(Magyarsáros).

Székely Tihamér.

Vigyázzatok, álljatok meg a hitben.

(Egyházköri közgyűlésre.)

Alapige: Pál I. Kor. VIII. 6. v., I. Kor. XVII. 13. v.
 „Vigyázzatok, álljatok meg a hitben”.
 „Mindazonáltal nekünk egy Istenünk van az Atya, akitől van a mindenség s mi is ő benne”.

Kiragadva magunkat az anyagias világ lármás zshivajából, melyben a létért való küzdelem oly kiméletlen tusái folynak, megkinzott életünknek egy csendes, pihentető oázisára érkezünk, hol elfeledjük kissé, hogy mily fájó, szaggató ruha az élet; terheinek, küzdelmeinek hátat fordítva, igyekszünk valahogyan föleszmélni magunkra és emberi hivatásunkra. Igen, föleszmélni, mert a materializmus, mely vad hajszában üldöz, olykor-olykor magával is ragad, lelkünket mételyezi, akaratumkat bénítja s a tisztább és szentebb célok felé még látásunkat is elhomályosítani igyekszik; s mi, a küzdve-küzdő és bizva-bizó emberek szédülten esünk el az élet sorscsapásainak súlyos terhe alatt. Itt e csendes, megszentelt hajlékban azonban, mintha őseinknek szellemei lengnének körül minket, lelkünk megtelik a vallásos áhitat szent érzelmeivel, szemeink tisztán látják a célt, melyért küzdünk, szenvedünk és élünk, az isteni szent akarat nyilvánvalóvá lesz mielőttünk, panaszainkat, fájdalmainkat szabadon tárva a mi megtartó édes Atyánk elé,

mi egy kör egyházközsegeinek sáfárjai, vezetői, meghajolunk Istennek szent színe előtt, számot adunk egymás között tapasztalatainkról, észlelt jelenségekről s a reánk bizott nyájak állapotáról, melyeket bizony legtöbbször tikkasztó hőségben, égető porondon vezettünk.

S ez a számottevés, zúgolódás, panaszkodás és keserves kifakadás: Atyám, a Te gyermeked lelkét mételezik, akaratát bénítják, a másoknak hitét hasogatják, teszik próbára, egy harmadiknál az élet szenvedéseiben, küzdelmeiben a hitnek zászlója alatt hullanak el s csak később és kevesen eszmélnek fel Isten létezésére és önmagukra. Általánosságban szemlélve az emberiség létért való küzdelmének tervét, a mindenség átható szellemét feledve, bálvány Isteneket gyártanak s az anyagiasság durva és tehetetlen Molochja csak úgy nyeli el az emberi törekvéseket, semmisíti meg az akaratot, utjában nem tartóztatja semmi fel; áldozata körül a világias sátáni kísértés járja örült táncát, a természetben nem látja meg annak okát, szellemét az Istent s mulandó földi értékek azok, melyek elhomályosítani készek a tiszta szellem fényét. Az anyagiasság ily vonzó ereje miatt, óh égő zsarátnokként ég a hitetlenség lángja sokak keblében. A sátáni szó hallatszik, kínál földi javakat, kincset, boldogságot, utját vágja az evangéliumi parancsok követésének s a pénz, mulandó értékek, hatalom, emberi erők Istenként tisztelve állanak meg, de csak addig, míg nem dőlnek össze kinos tehetetlenségükben és zürzavarukban, mint Babel tornya vagy egy dőre légvár. Óh ez a hitetlen anyagiasság, mely következményeiben a szellemi törekvést és a vallást is szétrombolja, csak az anyagot ismeri; minden életet erre vezet vissza, ami nem más, mint az atheizmus, ahol nincs a vallásnak helye; ott csak látszat szerint és névleg létezhetne.

Ez a helyzetkép áll előttünk, vezetők előtt. Ezt látják az emkeriségnek jobbjai is. Ezt zokogja az elfásult emberi szív, a küzdelmekben magára hagyott lélek, a boldogság meleg fészében megzavart család. Ezt, ezt zokogja nekünk az édes anyaföld, hogy kincseit, értékeit nem fordítjuk Isten dicsőségére, embertársaink boldogítására, hanem, ha véres verejték árán is, bálványoknak Isteneit építjük; azok előtt borul le a ma gyermeke. Azt zokogják az édesanyák könnyei, hogy a gyermekek háládatlanok a szeretettel szemben. Azt visszhangozzák a templomok falai, hogy valamikor diadalmasabban zengett fel a

zsoltár hangja; „Tebenned biztunk eleitől fogva”. Fel-feljárnak őseink szellemei. Megjelenik előttünk Dávid Ferenc képe, kinek alakját oly sokszor homályosítjuk el látó szemeinkben a hitelenség zsarátnok tűzifényénél, de akinek képe ott él a szabad szellem fejlődésében. A nagy lángelme józan okoskodás fegyverével támadja kicsinyes és anyagias gondolkozásunkat a falu szülőtte, a nagy Brassai, mert ingadozunk utainkon, nem látjuk meg Istenünknek atyai arcát és sötétben tévelygünk. Ez, ez a társadalomnak szomorú képe, amelyről úgy hiányzik valami s ez a keresztény hitnek ragyogó csillaga. S amint megdöbbenünk gyöngeségünk láttára és hallatára, miként a remegő tanítványok, — mint egykor a kicsiny korinthusi gyülekezethez közel 2000 évnek távlatán szól hozzánk is, vezetőkhöz Pál apostol intelme: „Vigyázzatok, álljatok meg a hitben! Legyetek férfiak, legyetek erősek!” S a mi hitünk: avassák szentekké az emberiség legjobbait, ültessék a dogmatikus tanok isteni székebe a legnagyobb embert, Jézust, hordja össze az anyagiaság e földnek s minden bolygónak fémjét és kincsét egy mulandó földi Isten szobrához, akkor is: „Mindazonáltal nekünk egy Istenünk van, az Atya, kitől van a mindenség s mi is Ő benne”.

* * *

A tétel első részének igazolásánál legelőször is a nagy természethez fordulunk s bármennyire is tiltakozzanak is ez ellen korunk bölcsészei és nagy elméi, kik Istennek ilyenképpen való keresését tévedésnek tartják, mégis itt kezdjük, mert ez az egyedüli helyes út, amelyre éppen Isten maga vezet rá minket. Az Ő utmutatása szerint haladunk a végestől a végtelen felé. Nem hiába mondotta Jézus: „Vegyétek eszetekbe a mezők liliomait, tekintsetek az égi madarakra”, mert jól tudta, hogy a mező lilioma és az ég madara is az Isten dicsőségét hirdeti. Az egymásután felfedezett világrészek alakulatai, hegylánc sorozatai, titokzatos vízrendszerei, a nagy világűr a maga bolygóival, a csillagzatok közötti távolságok bámulatos szemlélete, azok eredeti okainak kutatása, a nagy természet örök törvényszerűsége, az egymásután váltakozó évszakok egy kezdet és végnélküli lényt, egy bonthatatlan egységet tételeznek. A tudományos világ a maga különféleségeivel, kezdve az ősembernek önmagára eszmélésétől az emberi gondolkozás és akarat

különféle megnyilatkozásáig, el egészen a távlató készülék bámulatos alkotásáig, hitet és pedig keresztény Istenhitet táplál magában az emberi lélek, melynél a józan ésszel és szabad akarattal bíró ember, a teremtés koronája, törhetetlen lelkesedéssel kell vallja, hogy hiszek egy kezdet és végnélküli lényben, ki a világnak teremtő ereje, mindennek világossága, szépsége, akit, ha kell nevezzek Istennek vagy Örökalkotónak, de egyetlen központ a nagy világmindenségben, honnan minden törvény és szabályszerűség kiindul és visszatér.

A társadalomtudomány a maga történetében, kezdve a családtól, mint őssejttől fel a XX. század emberi nagy társadalmáig, mindig ezt hirdette; öntudatosan, mikor a tűzben, fában, vízben, levegőben, világosságban, sötétségben, emberi alakban és lélekben avagy szellem formájában képzelte el és borult le előtte; vagy öntudatlanul, mikor annak szolgáit leölte, templomait lerombolta és Isten létezését tagadta, mert ott is meg kellett lenni a függés érzetének s nem lehet tagadás, vagy tévedés tárgya az, mi után embermilliók szive vágyakozik. S a történelem folyamán is ez a végtelen szellem eszméje, mint egység nyilvánul meg, midőn a létért való küzdelemben kihull az ősemlék kezéből a gyilkoló szerszám s egy felsőbb sugallatra arcra esik. A budhista egy magasabb szellemben vetett hittel ábrándozik a Nirvana felől. A perzsa dualizmusnál egy emelkedettebb értelmi fokon a világosság, mint örök létező az, mi előtt leborul s kibékül az ember a sorssal és önmagával. A testvérgyilkos Kain mindenütt ugyanazon feddő szavakat hallja. A zsidó nép a megpróbáltatások ideje alatt, ha bálványokat imád, szétrombolja azokat s a természeti elemek csapásaiban a bosszuálló Jehova kezeit látja, mint a legnagyobb Urét, ki a csüggedt népek vigasztalására prófétálat Ezékiellel s reménységnek sugarát világoltatja a sötét lelkekben. S aztán folyik a történelem folyamán is a világosság és a sötétség harca. Utját vérpatakok jelölik, a szülőföldet könnyek áztatják meg. Messzire fénylik Jeruzsálem ragyogó temploma, de fényességének melege nem szárítja fel a küzködő ember könnycseppjeit; de a Jordán habjai felett próféciákat suttog a keleti szél. Míg tart a római császárok zsarnokoskodása, közben lopják háziisteneit s valahol messze Dél-Keleten egy sokat szenvedett és elfáradt nép könnyes szemekkel követ egy embert a hegyre. S az ember, amíg minden szerencsétlenségük, küzdelmük dacára

is boldogoknak nevezi, egy új világ kapuját nyitja meg előttük. Elfelednek mindent, csak Őt hallgatják. Talán imádkozni sem tudnak jól s mikor Jézust kérik, hogy tanítaná meg imádkozni, a legszebb ima dicsősége és fénye ragyog a lelkekben: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben“. A pogány Róma összedől s ha keresztények ártatlan vércseppjei is öntözik az arénák porondjait, a föld szegény nyomorultjai már Istent, mint Atyát találják meg a katakombák mélyén. A Saulokból Pálok lesznek. Más képet ölt a világ ábrázata, melyről nem egy rossz, vagy jó szellem, nem egy bosszuálló Jehova, hanem az egy Istennek, mint Atyának arca ragyog mifelénk.

Aztán zúg tovább a történelem viharja, mely könnyelmű gyermekét szárnyára kapja s hol mélyre sülyeszti, hol magasba emeli. Egyszer-egyszer máglyák tüzének lángját kapkodja fel s gyújt égő zsarátnokot a tökéletesség felé törekvő embernek. De míg gonosz, sötét felleget kerget, virraszt az emberi lélek igaz tevékenységei felett a hitnek csillaga, mely fényével elűzi a kereszténység álszenteskedőit s Jézusnak eredeti arcát, Istennek atyai voltát és igazságát kész visszavarázsolni. S mit századok hosszú során nem lehetett kivívni, egyszer csak Erdély zézugos völgyein végig zúg a hitszabadság harangja, melynek hangjára leoldódik a hitről és a vallásról a rabság béklyója, még tündöklőbb lesz Isten igaz ismerete, Jézusnak gyönyörűséges alakja elevenedik fel, de azért a csatában nem esik el a nagy próféta. Lelkét sem öli meg magas Déva vára. Az eszme él. A történelem viharja tombol, egyre tombol s míg Keleten annak fagyasztó szele elnémitja az orgonák és harangok hangját, az ajkakon megfagyaszítja a „Miatyánk“ szavát, egy meggyötört, megkinzott egyház hivei, kik nem zárják el a hitnek és vallásnak fejlődési lehetőségét, küzdve és szenvedve, de hittel teljesen hirdetjük: „Mindazonáltal nekünk egy Istenünk van, az Atya“.

Ezekben igazolódik az Istenhit, melyről bizonyosságot tesz a fűszál úgy, mint a hatalmas cédrus. Oszthatatlan egységét nem zárhatják el tőlünk a dogmák s hitcikkelyek gyártói. Miként Jézus a tökéletesség felé való haladásnak utját megadta, hogy tükröznénk vissza önmagunkba Isten arcának vonásait, úgy kellene megnyilvánulnia a hit és vallás szabadságának és fejlődésének az egyházak keretén belül. De míg a vallásnak tulzásba menő rajongói felfüggeszteni akarják a természet tör-

vényeit s elfeledik a nagy Mester mondását, hogy az Istent csak lélekben és igazságban imádjad, addig csodálatra méltó, de az igazsággal ellenkező jelzőkkel illetik Istent és az Emberfiát. S ha az a természetellenes állapot lehetséges lenne is, vajjon az emberi léleknek és szellemnek nem ragyogóbb művésze-e egy küzdelmeken és szenvedéseken való dicsőséges felemelkedés, mint az alászállás? A természet rendje, örök törvényszerűsége előhaladást, felfelé törekvést hirdet s a nagy Mester is felfelé int egy lelki magaslatra. Unitárius, szent hitünkkel szemben a többi keresztény vallások ezt a lánglelket, mintegy égből alászállott Istent mutatják be. Eltekintve attól, hogy tiszteletben tartandó minden felekezeti hittana, vajjon nem megsértése-e az isteni igazságosságnak, hatalomnak és bölcseségnek, hogy gyarló testbe öltöztetik azt, ki lélek, abszolút szellem s maga az örök igazság. Vajjon nem szebb vallástétel Istenről, ha Őt, mint egy láthatatlan szellemet, örök jóságot fogjuk fel, aki oka minden okozatnak a nagy világegyetem gépezetében, melyben csoda nem, de szabályosság és törvényszerűség létezik s ebből kifolyólag van az Istennek gondviselő, atyai jellege s Jézust úgy fogjuk fel, mint egy embert, ki a saját küzdelmei és szenvedései árán s eladdig egy felülmulhatatlan erkölcsi életben jutott arra a magaslatra, mely a kereszténységnek élet, út és igazság.

Óh, ha nem ezek a józan, tiszta észnek meglátásai, hová lett az Istentől sugárzott lélekkel és szabad akarattal felruházott és gőgös büszkeségében eltelt ember? Vajjon, ha minket azzal vádolnak, hogy hitünk inkább az ész síkján mozog, akkor a tiszta érzelem világában is vajjon méltán foglalhat helyet a nem unitárius krisztológia? Vajjon nem olyan szent és olyan megnyugtató az a vallásos érzés, mely engemet Istenhez köt s melyet az ész ural? Óh mi lenne az emberrel, ha érzelmeinek szabad folyást engedne s nem kormányozná azt az Istentől nyert józan ész?

Borítsák el jó vagy rossz, nemes vagy nemtelen érzésekkel, titokzatossággal, misztériummal a tiszta lélek, józan ész egyetlen vágyát, a világegyetem átható szellemét, állítsanak pénznek, anyagnak, tűznek, víznek és levegőnek külön Isteneket, boruljanak százezrek le előtte: „Mindazonáltal nekünk egy Istenünk van az Atya, kitől van a mindenség és mi is Ő benne”.

Az egyiptomiak, görögök és rómaiak szellemei műveiben az akkori idők Isten ismerete és néphite fel van tárva. Ézsaiás próféciájában az ó-testamentomi istenfogalom között az általa meghatározott Isten fogalom áll legközelebb az egyetemes Isten fogalmához. Legtisztább alapon áll Jézusnál, ki azt általánossá, egyetemessé s atyai jellegűvé teszi s azt mondja, hogy Isten mindnyájunknak Atyja. A keresztény Atyák tanításaiban már kiemelkedik a történelmi Krisztus s a tulzott rajongás látszik meg műveikben.

Danton „Pokol” című művében katolikus theológiára támaszkodva, az örök élet fényénél a purgatorium tüzet gyújtja fel.

Milton „Elveszett paradicsom”-ában kálvinista elvek nyilvánulnak meg. Dávid Ferenc szelleme saját műveiben rohamosan halad az igazság lépcsőjén az egy Isten hitéhez. Madáchoth kora nem érti meg s most annyi évtized után tapasztaljuk, hogy a küzdve-küzdő ember tragédiájában az Isten, mint kezdettől munkálkodó szellem, örök alkotó, minden okozatnak oka, a sátánt végül is elhomályosító fény jelenik meg, ki szeretet és Atya, mert nem hagyja el az ő gyermekeit és egység, mert nem tűr vetélytársat. Óh, a szabad szellem s annak minden őszinte megnyilatkozása ugy az irodalomban, mint a kultúra és a civilizáció összes törekvéseiben és minden vívmányaiban hiába próbál elszakadni Istentől, mert végeredményében is Istenhez, egy örök alkotó szellemhez tér. S a XX. század kontár tudósa is hiába hagyja el e földi csillagzatot, mert a rejtelmes, végtelen űrben a szédületes távolságok, az aránytalannak látszó méretek, a fajsúlyban ritkuló levegőrétegek, melyekhez Piccard is feljutott, szétrombolják az emberiség gyermekkora Istenének kizárólagos és egyedüli lakóhelyét, a csillagos mennyet s a kutató elme itt e földön rettegve hódol meg nem a szentháromság, hanem az egyetlen örökkévaló szellem előtt, aki teremtő, formáló erő, hatalom, világosság s ki előtt csodálkozva áll meg az öntudatos gondolkozás és akiről öntudatlanul is bizonyosságot tesz az egész világmindenség. Egy ilyen szellem csak jószág, szeretet és az emberiség számára egy édes Atya lehet, ki annyi millió gyermeke között mindegyik életében fényes bizonyosságot tesz atyaságáról s az oly sok hitűek közepette is behajol az Őt lélekben és igazságban keresők közé, így e gyülekezet-hez is s áldja, egyre áldja az ő gyermekeit.

Ünneplő gyülekezet! Unitárius testvéreim! Ezekben igye-

keztem nagy vonásokban feltárni a mai helyzet képét és az unitárius keresztény hitet, csekély tehetségem szerint. S ez a hit, mint csillag fényeskedjék a mi gyülekezetünkben, a világ-mindenségben, a szenvedő emberiség keblében, minden országban, unitárius egyházunkban, annak történetében, példátadó cselekedeteiben, családunk körében, az élet s a munka mezején s halálunk óráján. Ez oszlassa el a halál félelmét. Ez derítse ránk egy szebb és boldogabb jövő hajnalát, hirdesse Isten-országát itt lenn az emberi szivekben. Ez világoljon a jövő élet felé. E hitben álljanak meg erősen egyházközségünk tagjai, legyenek erősek, küzdjenek és bizva-bizzanak s hiszem, hogy megáldja küzködő gyermekeit az Isten, ki egy, ki az Atya, kitől van a mindenség s mi is ő benne. Ámen.

Major Sándor.

Egyházi beszéd.

Alapige: Jakab apostol levele II. r. 14—17. versek.

Az esztendő legszebb hónapjában, gyönyörűséges májusban hozott Isten közétek a „szépmező” szívébe. A természet gyönyörű panorámájában munkába indult természet ölen, ragyogó napsugár, zöldelő mező és illatos virágok ezrei közt megteljesedett a mi szívünk az isteni gondviselés áldott hitével. Nem adhatta ezeket cél nélkül a Teremtő . . . És egyszerre lelki szemeim előtt a jövő áll. Csodás hatalmu kezek kibontakoztatják az eseményeket, a ragyogó harmatcsepp és fényes napsugár nem hiábavaló, a természet betölti hivatását, a virágok helyén gyümölcsöt érlel.

S amint ezeket szemlélem és elgondolom, egyre szilárdabbá lesz meggyőződésem, hogy a természeti világ történeteiben is lelki igazságokat szemléltet az Isten. A virág és gyümölcs közötti kapcsolat oly igen hasonlatos a hit és jócselekedet közötti kapcsolathoz, mintha igazában a hit a lélek virága, a jócselekedet pedig a gyümölcse volna.

A hit és cselekedetek közötti kapcsolatot hirdeti nekünk nemcsak a felolvasott ige, de hirdeti Jézus és a történelem,

és hirdeti az élet, szüntelen serkentve olyan cselekedetekre, melyekből mint a sima tó tükrebből derült időben a nap fényét, oly tisztán és világosan megismerhesse bárki a mi unitárius hitünket.

A bölcselkedés eszméket termel, gondolatokat tisztáz, logikai rendszereket állít fel és tantételeket állapít meg. A felolvasott igében az apostol lelke közvetlen igazságában ragadja meg és tárja fel a valót. Fölteszi a kérdést, szemléltet és levonja a következtetést oly természetes egymásutánban, hogy időnk sem marad a kételkedésre. Gondoljátok-e testvéreim, hogy az apostol miért hirdette a felolvasott igék igazságát? Kettős célja lehetett. Egyfelől serkenteni akarta az élő hitű és jócselekedetekben buzgolkodó keresztényeket a megpróbáltatások között kitartásra, kötelességeik odaadó teljesítésére, céltudatos keresztény életre; másfelől pedig figyelmezteti a képmutatókat, — akik méltatlanul jutottak be a keresztények testvéri körébe, mert hitükkel ugyan dicsekedtek, de keresztényekhez méltó cselekedeteket nem gyakorolták, -- hogy életük elárulja őket. Mintha azt mondta volna: úgy nézek életetekre, mint a tükörbe s viselkedéseitekből és cselekedeteitekből minden kétséget kizárólag megállapítom, hogy élő-e a ti keresztény hitetek, vagy halott. Hasznát keresi az apostol a hitnek is, mert úgy érzi, hogy a lelki ajándékokat nem adta cél nélkül az Isten. Mit ér a hit, ha cselekedetei nincsenek? Bizonytal halott önmagában.

A hit és cselekedetek közötti kapcsolatnak világos bizonyossága Jézus élete. Az élő hit csodás ereje s kapcsolatosan jócselekedetekben gazdag élet változatossága tárul fel előttünk az evangéliumban. Jézus hitt Istenben s ez a hit hivatást adott életének; hitt Isten atyai szeretetében s minden körülmények között megnyugvást és békességet nyert szivének és lelkének; hitt az ember nagyrahivatottságában s ez nemcsak „istengyermeki” méltóságra emelte, de jót tett mindenkivel, testvérként tudott bánni az emberekkel; hitte és hirdette: „Ne féljete azoktól, akik csak a testet ölik meg” . . . hitte a lélek örök életét s megjelent a tanítványoknak s azóta is él a keresztények millióinak lelkében.

Vagy gondoljatok a történelemre! Lássátok meg a keresztény világ nagy apostolát, Pált, aki erős meggyőződéssel hitt Jézus tanításainak az egész emberiség üdvözítésére alkalmas erejében s nemcsak hirdette a szeretettel munkáló hit nagy

értékét, hanem a cél érdekében kifejtett soha nem landadó munkában és szenvedésekben lett gazdagabb élete. Lássátok a lélek szemeivel a nagyokat, kiknek keblét erős hit töltötte be nemzetük Istentől nyert hivatása felől. Itt II. Rákóczi Ferencet említem, kinek mélységes hite volt nemzetének szabadságra hivatottságáról, élete pedig szakadatlan küzdelmek sorozata és szenvedés a szabadságért. Emlékezzetek hitelődeinkre, kikben olyan szilárd volt az unitárius hit, hogy annak ereje a szenvedések és megpróbáltatások hegyeit is helyökből kimozdítva haladt a történelem útján.

Vagy jöjjünk még közelebb önmagunkhoz, a minden nap eseményeihez és lássuk meg, hogy a keresztény hit az élet minden jelenségeit kapcsolatba hozza a mennyei Atyával. A szántóvető embernek hite van, hogy Isten termő erőt rejtett el a föld barázdáiban s verejtékes munkával igyekszik azt áldássá változtatni. A nevelőnek hite van, hogy Isten nemes tehetségeket ültetett a gyermek lelkébe s a nevelés minden célirányos eszközével munkába áll, hogy azokat kifejlessze. Az édes anyának hite van, hogy gyermekében családjának és nemzetének egy kiváló tagot ajándékozott az Isten, s az édes anyai hivatás szentségével, a pótólhatatlan szeretet soha nem fáradó gondozásával munkálja családjá jövőjét, a nemzet újjászületését, a jövődőt.

Ám a hitnek nemcsak külső cselekedetei, hanem benső munkái is vannak. A hit sugároz fényt az értelemben, hogy felfogjam helyzetemet s megértsem hivatásomat a világban; a hit szemével látom szivembe írva az isteni parancsolatokat. A hit munkája szivetek türelme, lelketek nyugodt békessége a méltatlanságok özönében és durva bántalmak között, melyek oly gyakran zúdulnak reánk, mikor történelmi jogainkat kobozzák el, Istentől nyert legszentebb javainkhoz való természetes ragaszkodásunk jogosságát vonják kétségbe s megnyirbálni szeretnék a lélek szárnyait is, melyek előtt nincs országhatár és nincs átrepülhetetlen óceán; a hit munkája a lélek vigasztalódása a fájdalmas veszteségekben is: Isten Atyám nekem, nem nyugtalankodik szivem a legkinzóbb próbák tűzében sem.

Mindezekből nem nyertek-e serkentést testvéreim, hogy hitetek és cselekedeteitek közti összefüggést figyelemmel kíséritek? Vajjon a mi unitárius hitünket cselekedeteinkből meg lehetne-e ismerni? A mostani idők megpróbáló körülményei

között teszünk-e bizonyoságot az unitárius hit bátorságáról és ennek a hitnek van-e olyan sziklaszilárd ereje, mely nem engedi, hogy ígéret és fenyegetés, ajándék és szenvedés elszakítson egyházunktól.

Testvéreim! Az élet cselekedeteket követel. Aki téllen szemlélődésbe merül, halott az alkotó élet számára, abban meghalt a hit. Azért, ha hitünket akármilyen szép szavakba foglalnók, akármilyen erős bizonyítékokkal alátámasztanók, ha cselekedeteink nincsenek, az a hit halott és bölcselkedésünk üres szójáték.

Keresztény unitárius hit tündököljön minden cselekedeteitekből! Álljon lelki szemeitek előtt apostoli hitformánk: „*Hiszek egy Istenben. mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtményében . . .*” s ez a hit adjon egységes világnézletet, találjátok meg abban élethivatástokat. „*Hiszek Jézus Krisztusban*”, ez a hit állítsa elétek a legtökéletesebb embert, ki számunkra út, igazság és élet. „*Hiszem a szentlelket*”, ez a hit éreztesse meg veletek Isten lelkének ama parányát, mely a mennyei Atya gyermekévé tesz s nemes munkára készít. „*Hiszek egy közös keresztény anyaszentegyházat.*” e hit értesse meg a vallás-közösség alkotó munkáját s éreztesse meg veletek, hogy ti is egy ilyen hitbeli közösségnek, a mi anyaszentegyházunknak élő munkásai és felelős tagjai vagytok. „*Hiszem a bűnök bocsánatát és az örökéletet*”, a hit emeljen fel a világ gyarlóságai közül mélységes alázattal és igazi bűnbánattal az irgalmasság kutfejéhez, hogy bocsánatot nyerve és a bűnök rabláncaitól megszabadulva, állhassunk a szép, jó és igaz, mint Isten akaratára szolgálatába, hol ragyog a lélek örökéletének reménycsillaga még a halál árnyékának völgyében is örök vigasztalásul. Ámen.

(Székelyudvarhely.) Sigmond József.

Esti számadás . . .

Márk : 8. rész, 36—37. vers: Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, — lelkében pedig kárt szenved. Avagy mit adhat váltságul az ember, az ő lelkéért?”

Estefelé, amikor hullámszik az alkonyat szürke folyója és mikor később az éjszaka fekete kucsmája lassan ráereszkedik a föld fejére, egyszerre meleg hangulatok szelid hullámai fod-

roznak hangtalan csobbanással lelkem partjához. Szeretem az estét. A meleg hangulatu estéket. Az éjszaka nem hoz nyugtalanságot. Szeretem az esti utcákon virrasztó lámpák barátságos sárga sugárkévéjét.

Az este valami jót jelent nekünk. Feloldozza életünket a nappalok hivatalos, merev, feszes és éppen ezért hazug kötöttségéből. Szeretem az estét, mert szabadulást hoz a lelkünk számára az este...

Azt hiszem tündérek szállnak ilyenkor szerte a világon és szívünket szelid szellőkkel simogatják s szelid szellők szárnyán hozott égi virág-illatokkal a lelkünket elkábitják... este...

Olyan békés, csendes, barátkozó melegség öröme árad az ember lelke ablakán ki és be... este. Arcunk merev nappali vonásai szeliden hajló ivékbe enyhülnek... este, sejtelmes este... több mosoly jelenik meg ajkadon, mint felszabadult rabok kacagása az élet felé... És amikor az Álom, mint egy édesanya feléd nyújtogatja ígéret karjait, nyugtató dallamok zenélnek, dalolnak füledbe éneket pihenésről, gondtalanságról, felettünk ébren virrasztó Istenről, Atyáról, Jóságról, Reményről, amely ve-lünk együtt ébred, ágyunkban, párnánkon szebb holnapra ébred.

* * *

Szeretem az estét, mert este jobbak vagyunk, mint más-kor. Szép az este és jó, mert este nem vagyunk annyira hidegen emberek, számolók, észfejek.

Az este az érzések hajnala, — és este inkább lelkek va-vagyunk, megértők és jóságosak. Mert a napi fáradtság agyon-üti, leveri érdekhajhászó testünk erejét és este az erőtlen fá-radságba hullott testünk felett urrá lesz a lélek, s mi szebbik arcunk, a lelkünk, a mi jobbik szívünk, mert nem merevedik kínai falként a mi lelkünk és az Ur Lelke közé a sok kíván-ságu test, ez a kegyellen, gögös és sokszor zsarnok kényur: testünk.

Szeretem az estét, mert minden este számadást csinállok, mint a kereskedő és boldog vagyok, ha napom úgy zárult, hogy szereztem valamit. Nem pénzt, sem házat, hanem lélek-nyugalmat; ha az Ur ráírja a napi számadásra: rendben van.

Boldog nyugalom a párnám, ha úgy végzem a napot, hogy nem mondtam ki több rossz szót, mint jó szót... ha minden elbukás után újra felkeltem... ha nem tántorodtam meg a Gonosz hívására... ha haragom mellett szelid is tud-tam lenni és ha kenyérrel vagy simogatással könnyítettem ha-sonló sorstársam élete terhét.

Szeretem az estét, mert este nesztelen csolnakán értünk jön az Álom s lelkünket messze ringatja... elszakít a földi partoktól, megszabadít, mert messzire ragad gazdagságtól, gög-től és ismeretlen könnyű levegőjü világok partjain járunk, ahol az Isten országa kezdődik.

Ugy elszakadunk minden este ettől a bánat-földtől, mintha csak meghaltunk volna... mintha a másik világba ébredtünk volna. Mindennap estéjén a lelkünké vagyunk inkább, mint ezé a világé.

Szeretem az estét, mert közelebb suhan lelkünkhöz az a sejtelmes következő világ, ahonnan mind több és több értelemmel csendül felénk a lélek-világ ezüst harangja: „Mit használ az embernek, ha mind e világot megnyeri is, lelkében pedig kárt szenved“.

* * *

Tudom, hogy az ilyen tanításért manapság szörnyen megsajnálják, mélyen lesajnálják az embert, sőt gondolatban talán máglyára is itélik. Halál járna méltó büntetésül annak, aki annyira nem életrevaló ember, hogy nem tudja dicsőíteni ezt az arannyal és minden gazdagsággal kínálkozó földi világot. Ma okosan kell élni és okos életre tanítani az embert és a gyermekeket.

Az pedig az okos ember, aki mindig a földre néz és ilyenkor is nem a templomban, hanem olyan helyeken jár, ahol a pénz repül, az arany madár. Hátha sikerül egy-két tollát tépni. Egyébként, másért miért érdemes ma élni? Csak kergelni és megfogni az aranymadarat és bűvös kalitkába, vasszekrénybe zárni.

Hát nincsen igazuk? Hisz mit ér a földön minden, ami szép és ami jó, ha nincs annyi pénzem, amivel magamnak megszerezhetem? De térjünk a részletekre. Mit ér a földön minden gazdagság, ha nem a mienk, ha nem az enyém? És mit ér a földön minden palota, ha nem én lakom benne?

Mit ér az embernek a szive, a lelke, ha nem lehet érte egy Pengőt sem kapni? Mit ér az imádság, a templom, mit az Isten, ha nem folyósít nekem egy nagyobb összeget?

Mit ér a harangok kongása, bongása, mit ér a legszebbik orgona bűgása, amikor én a pénzcsengést szeretem egyedül hallani, az én pénzem csengő muzsikáját?

Minek van vasárnap és minek van ünnep, amikor az élehetetlenek pihennek és nem használják ki azt a 24 órát is az okos, szent munkára? Aki elrendelte a szünet napokat, az ünnepnapokat, azt perbe kellene fogni, mert egy napi jövedelem hasznától fosztja meg a dolgozni akarót. Kárt okoz. Pengő kárt. Mert mit használ az embernek egy egész napi imádság, ha elveszít vele egy napi hasznot? Ugy-e testvéreim így mondjátok ti is?!

* * *

De kérdezzétek csak meg, hogy mit szólnak ehhez azok, akiknek ma este utolsó estéjük telik le a földön? Akik ha lezárják, fel sem nyitják többé testi szemeiket?

Akik ma éjszaka megvirradnak előbb az Égi Hajnalba, mint mi felébredünk... Mit szólnak majd azok, ha végig, visszaneznek egész életükre? Mit ér gyermekkoruk eltörött játéka? Mit ér ifjukoruk küzdelme, munkája? Mit a sok ruha és mit az aggódó, életörlő munka a több és több pénzért?

Mit ér az élete, amelyben egy ének sohasem dalolt ajkán? Mit ér a fárasztó, fullasztó vad hajsza a Pénz-isten után? Mit ért, hogy nyomorgott, mert a fogához ütötte a garast s a szájától elvett jobb falatok árán épített két házat? Mit ér a csillogás az arany ékszeren, ha becsukódik a szem, amely megláthatná? Mit ér a gazdagon, de hidegen és lélektelenül és szeretetlenül eltékozolt élet, örök aggodásban, — nevetni sem merő, — elpazarolt élet, amely most kialszik s gazdája kap örök lakásul, deszkát s föld falakat?

Mit ér az embernek, ha mind e világot megnyeri is, ha lelkében kárt szenved?

* * *

Mert ilyen kár is érheti az embert. Előbb kicsi kár, mint egy pattanás a testen, de végzetes lehet az egész emberre. Milyen lehet az? Ki tudja? Ki látta? Ki szenvedett már ilyen lelki kárt? Ki adta meg az árát a föld szerelmének? Jól vigyázzatok rá! Árviz és földrengés, tűz és vihar együtt nem pusztítanak annyit, mint amekkora kár lelkében, szivében érheti az embert.

A legszomorubb történetek, tragédiák ezek... ifju emberekről szólnak, akiknek szülei tele voltak föld-szerellemmel a sok vagyon iránt. Ketten is kerestek. Messzire a háztól. Égtek a munkában és gyült a sok vagyon, de a két otthagyt, elhanyagolt fiu lelkében az ördög addig tüzet gyujtott és ott égett pirja a pokoli tűznek, amikor rabok közt összekötött kézzel vitték a börtönbe. No mert a pénz kellett akkor is, amikor elfogyott a szülei háznál...

És szállnak a dalok az alkonyat szárnyán, mikor minden kis hajlékban jó meleg az este... szállnak a szomorú énekhang foszlányok... egy-egy palotából. Eladott, hozzáment ifju leány-asszony bánatáról, mely tavaszt keresett... boldog kis családot s átkozza ezerszer azt a pénzes-zsákot, amely feleségül kapta...

És szól a furulya alkonyi ég alján szegény legényekről, akiket megfogott s ölni vitt a Sátán, egy-két darab pénzért, egy-két méter földért... csupa földi haszon és csupa lélek-kár...

Tudok családokról, ahol a fiukat óránként kétszer is etetik... és hiznak is szépen — csak a lelkük vékony, sovány szegényekben. A földön láthattok selyemtől suhogó, diszektől csillogó szép ruhájú nőket... akiknek a legszebb részük a ruhájuk és legcsunyább a lelkük.

Valahogy úgy van ez a lelki szegénység és lelki gazdagság, hogy akik a legfényesebbek kívülről, azok igen koldusok belülről és akik egészségeseknek tudják magukat — belül beteges lelket hordoznak. Ma még így van nálunk. Mikor lesz adventje annak a világnak, amelyben a szépet belül is hordozzuk, nemcsak kívül és a selyem ruha selymes érintésü, szelid lelket takar?!...

Este van... minden lélek készítsen számadást az Urral...

* * *

Szeretem az estét... mert este az Alkonyat, mint egy rejtelmes Tündérnek jóság-fátyola, beburkolja a földet... és egyszerre megszépülnek a fák, a házak, az emberek. Eltűnnek a hegyes, kiálló szögletek s szeliden hajló árnyékokba göngyöledik be minden test... ha megjön az est...

Eltűnnek mind a vagyonok, a földek az estében... mind eltűnnek az éjszaka takarójában... Rangok, hirnevek, aranyak, címek, méltóságok viselői emberekké oldódnak, testvérekké nemesednek este... barátkozó embereket békességes estére áhító lelkeket találunk este... mintha minden ember Isten közelében járna. Megértő szivekké varázsol az este... s többet ér egy csókja kis gyermekünk szíromajkainak... bársony puhasága, nyakunkra fonódó karjainak, — többet ér a kincsnél, amelyért futottunk, amíg a nap fenn járt...

Szeretem az estét... mert a sötétben nincs olyan irtózatossan messze az ég és közelebb nyulhat a kezünk az Isten kezéhez és lelkünk az Isten lelkéhez...

Szeressétek testvéreim az estét, a jó estét, a szép estét... készítsetek számadást ma is... és gondoljatok az utolsó estére, amelyen egy élet számadását kell majd bemutatni az Ur előtt. A pénz ott nem számít...

Az a megnyugtató boldog este, amikor az Ur a napi számadásra ráírja: rendben van... az a boldog este, a szép este, a jó este...

Szeretem az estét... mert este az Álom, mint egy tulvilági gondolás csolnakjába emel... s elszakadva a földi világtól, lelkemmel sejtelmes, könnyü levegőjü partok felé hullámozik... arra, ahol Isten országa kezdődik... ahonnan mind több és több értelemmel csendül felénk a Lélek-világ ezüst harangja: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkében pedig kárt szenved?... Mit adhat váltságul az ember az ő lelkéért?... Amen.

(Hódmezővásárhely.)

Biró Lajos.